

Archiv Divadla Jiřího Wolkra ve sbírce Divadelního oddělení Národního muzea¹

Mgr. Libuše Hronková

The Jiří Wolker Theatre Archive in the Collections of the Theatre Department of the National Museum

Abstract: *The archive maps the activities of the Jiří Wolker Theater from 1935 to 1996 and contains around 16,000 items and accompanying documentation. The form of arrangement is preserved both according to the original chronological order (according to the dates of the premieres of individual productions), and according to the type of material (manuscripts, posters, visual material etc.). Complex materials, relating to productions mainly from the first seasons, testify to the genesis of the production and its results. In the pre-war and war atmosphere, some of them took on a deeper meaning. This study presents the various historical stages of the development of the Jiří Wolker Theater and the items that these stages represent.*

Keywords: *theatre for children, Míla Mellanová, The Jiří Wolker Theatre.*

Zřejmě koncem 90. let byl převezen do Divadelního oddělení Národního muzea rozsáhlý archiv Divadla Jiřího Wolkra. Vzhledem k tomu, že nebylo možné dohledat jakýkoli doklad o tom, kdy přesně byl převzat a zařazen do sbírky, se tomu oficiálně stalo až v roce 2019.² Archiv mapuje činnost DJW od roku 1935 do roku 1996 a obsahuje kolem 16 000 sbírkových předmětů a doprovodné dokumentace. Forma uspořádání je zachována podle původního časově chronologického řazení, tedy podle dat premiér jednotlivých inscenací. Celkem 380 inscenací má svou vlastní složku obsahující sbírkové předměty různého typu a ke 32 inscenacím se složky nedochovaly. Materiály vztahující se k DJW jako celku byly sepsány zvlášť podle jednotlivých podsbírek Divadelního oddělení. V následujících odstavcích stručně představíme historický vývoj DJW a shrneme povahu materiálu, který se v archivu dochoval.³

První pražské profesionální divadlo pro děti a mládež založila herečka Míla Mellanová⁴, inspirovaná pražskou přednáškou ředitelky Divadla pro děti v Moskvě Natalije Sacové a zájezdem na Divadelní festival do Moskvy.⁵ Jednalo se pouze o malý soubor o osmi

klíčových členech: Jožka Šaršeová, Marie Horská-Švandová, Artur Raus, Gabriela Kaulfusová, Daniela Blahníková, Bedřich Bobek, Alexandra Hájková, Eva Foustková), který se poprvé představil 2. 10. 1935 inscenací Franta a Míla letí o cenu.⁶ **Pražské dětské divadlo – Míla Mellanová a skupina** hrálo v letech 1935 až 1944 a M. Mellanová se v něm uplatňovala především jako umělecká vedoucí, překladatelka, dramaturgyně a režisérka. Uváděla v něm jednak překlady sovětských her, jednak původní pohádkové hry českých autorů. Důležitou roli hrála v inscenacích hudební a taneční složka, na níž se podílely přední výrazové tanečnice meziválečné divadelní avantgardy, kromě již zmiňované Jožky Šaršeové také Niké Honcová a Nina Jirsíková, která vzpomíná na práci v dětském divadle následovně: „Při své práci v divadle D jsem ještě někdy ve svém volném čase dělávala choreografii v dětském divadle Míly Mellanové. Choreografie v dětském divadle mě hrozně unavovala, protože děti jsou neposedné a těkavé a já, která byla zvyklá na precizní provedení, jsem stále namáhala hlas. Měla jsem zvyk počítat rytmicky při nácviku. Někteří mistři užívají vyklepávání rytmu holí. Já ale stále hlasitě dirigovala, a tak se mi dvakrát stalo, že

materiály

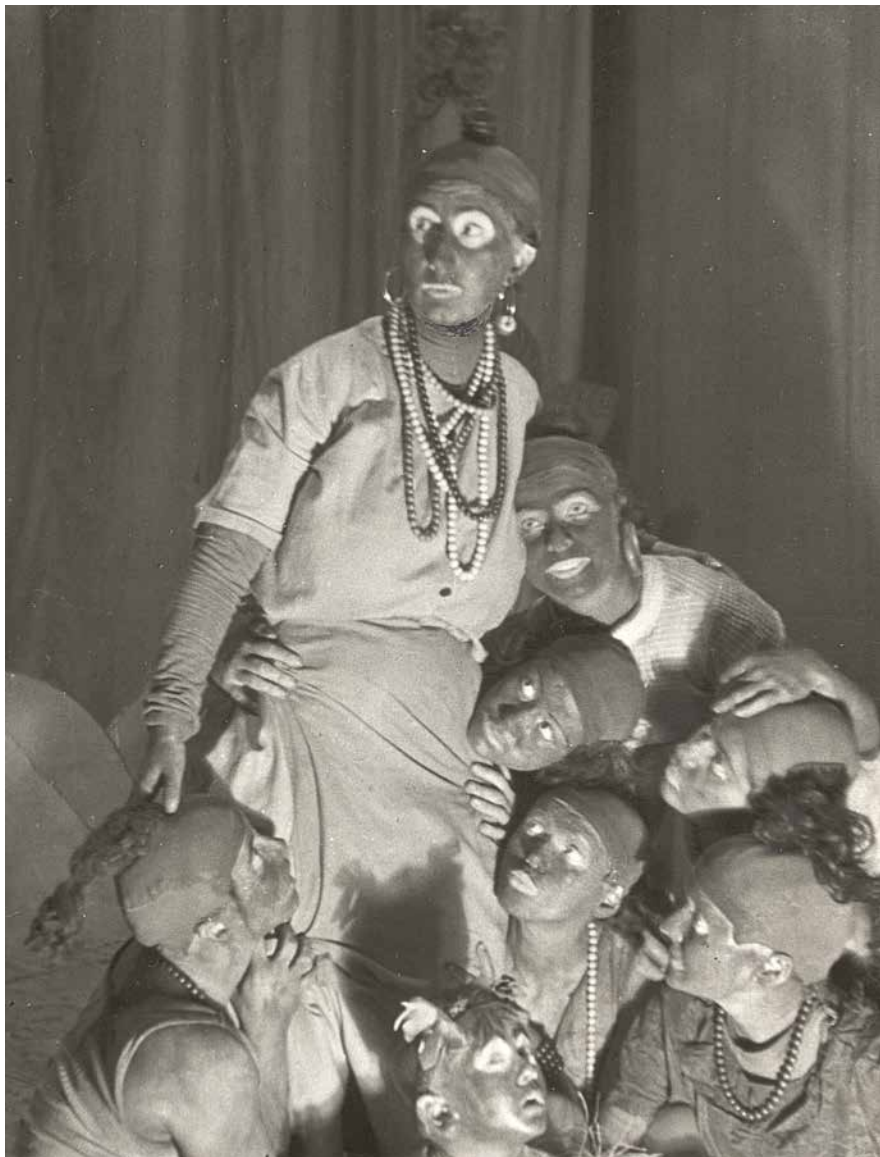
1 Článek vznikl za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národního muzea (DKRVO 2019–2023/14.V.b, 00023272).

2 Bývalí zaměstnanci Divadelního oddělení neoficiálně vypovídají, že byl archiv převezen na oddělení ve spěchu, aby byl zachráněn před zničením. Archiv byl do sbírky Divadelního oddělení zařazen pod přírůstkovým číslem H6p-11/2019.

3 Podrobné soupisy obsahu složek jednotlivých inscenací i materiálu týkajícího se DJW obecně jsou badatelům k dispozici v Divadelním oddělení NM.

4 Míla Mellanová (23. 8. 1899 Praha – 23. 3. 1964 Praha) se narodila v rodině lékaře a ředitele lázní Vojtěcha Mrázka. Účinkovala v amatérských souborech a studovala soukromě herectví u Marie Hübnerové (1918–1921) a režii u Jana Bora (1922–23). Pracovala jako režisérka v divadle Uranie (1931–1932) a ve Švandově divadle (1932–1935). Roku 1935 založila Pražské dětské

Mgr. Libuše Hronková
Divadelní oddělení
Národního muzea
libuse.hronkova@nm.cz

Černoušek a opička.

divadlo. V tomto souboru a v poválečném Pražském divadle pro mládež působila až do roku 1951. Poté zastávala pozici dramaturgyně v Divadle Spejbla a Hurvínka (do roku 1960) a v letech 1961–1963 zástupkyně ředitelky dětského divadla Sluníčko. V letech 1949 a 1952 režírovala jako host ve Vesnickém divadle. Srov. Míla Mellanová [online, cit. 2020-09-14]. Dostupné na: <https://www.csfd.cz/tvurce/28238-mila-mellanova/>; Míla Mellanová [online, cit. 2020-09-14]. Dostupné na: https://cs.wikipedia.org/wiki/M%C3%ADla_Mellanov%C3%A1

5 Srov. Dějiny českého divadla IV. František Černý (red.). Praha: Academia, 1983, s. 422.

6 Srov. Letopočet padesát. Sborník studií a dokumentů k padesáti letům Divadla

v té dětské vřavě jsem úplně ztratila hlas a pár dní jsem jen šeptala.“⁷

Divadlo nemělo stálou scénu a představení byla uváděna v Novém divadle, Komorním divadle, v Divadle Na poříčí a ve Francouzském institutu ve Štěpánské ulici. Z tohoto období se dochovaly především scénáře her, plakáty a fotografie řádově do dvaceti kusů. Dále také scénické návrhy například O. Sekory k inscenacím Černoušek a opička (prem. 8. 1. 1936), Bratrstvo bílého klíče (prem. 7. 11. 1936), Z. Schwarzerové k inscenaci Kouzelník Mury Bury (prem. 29. 9. 1937), J. Weniga k inscenaci Doktor Dobráček a zvířátka (prem. 12. 2. 1938) a V. Vinglera k inscenacím Sedm havranů (prem. 18. 3. 1939), Zlatý kolovrat (prem. 18. 10. 1939), Tábor ve sluneční zátocce (prem. 10. 1. 1940), O slunečnicku, měsíčníku a větrníku (prem. 9. 10. 1940), M. Pokorného k inscenaci Stříbrná studánka (prem.

29. 3. 1942), J. Rabana k inscenacím Malý Muk (prem. 19. 9. 1942) a To čert spískal (prem. 27. 3. 1943) a návrhy kostýmů N. Arnsteinové k inscenaci Malí trampové z 15. století (prem. 3. 2. 1937), V. Vinglera k inscenacím Kouzelné zrcadlo (prem. 8. 11. 1939), Don Quijote (prem. 31. 1. 1940), O slunečnicku, měsíčníku a větrníku a M. Pokorného k inscenaci Stříbrná studánka (prem. 29. 3. 1942).

Hudební složku inscenací nám přibližují notové zápisy hudby například Jana Seidela k inscenacím Medvídek bílé břicho (prem. 1. 4. 1936), Malí trampové z 15. století, Čapí mládě, Kouzelník Mury Bury, Doktor Dobráček a zvířátka, Jiříkovo vidění (prem. 19. 10. 1938), Vzpouza v říši radosti (prem. 7. 1. 1939), A. Nademlejnského k inscenaci Staročeské Vánoce – Staročeský betlém (prem. 16. 12. 1939) a J. Seeháka k inscenacím Praha matička (prem. 22. 5. 1940), O slunečnicku, měsíčníku a větrníku, Želva, ropucha a lesní duch (prem. 15. 11. 1941), Honzík Pára (prem. 15. 12. 1941).

„Za 10 let své činnosti, od roku 1935 do obnovy po osvobození v roce 1945, nastudovalo Pražské dětské divadlo 48 premiér a sehrálo celkem 1043 představení kromě zájezdů na venkov, uspořádalo 324 pohádkových hodin na školách, natočilo 2 cykly národních pohádek na gramofonové desky apod.“⁸

Na tvorbu Pražského dětského divadla navázalo po válce **Pražské divadlo pro mládež** se scénou v Divadle Akropolis na Žižkově. Do roku 1947 hrálo pro školy dvakrát denně a vedla jej opět Míla Mellanová. Po začlenění divadla pod Městská divadla pražská byl vedením představení pro děti pověřen herec František Kovařík. Soubor hrál v Komorním nebo Vinohradském divadle, od října 1948 pak v Dlouhé ulici pod názvem **Městské divadlo pro mládež**.⁹ Z tohoto období se zachovaly návrhy kostýmů a scény od Zdeňka Matouška k inscenacím Popelka (prem. 8. 10. 1945), Midasovy uši (prem. 10. 10. 1945), Serjoža (prem. 7. 11. 1945), Čapí mládě (prem. 12. 12. 1945), Sněhová královna (prem. 20. 2. 1946), Dva roky prázdnin (prem. 24. 4. 1946), Za Merunou do pohádky (prem. 23. 9.

1946), a od Adolfa Weniga k inscenaci Zámek divů (prem. 13. 5. 1948). K většině inscenací také větší množství fotografií než v předchozím období, texty her nebo notové zápisy písní, plakáty a cedule k představením. Pod záštitou divadla pracovalo v sezónách 1945/46 a 1946/47 **Dětské studio Boženy Jelínkové**. Jeho členy byly především žižkovské děti.¹⁰ V archivu DJW nalezneme scénický návrh k pásmu České Vánoce a scénické návrhy k inscenaci Děti „Domu dětství“ v Krnsku: Dvě Maričky. Dále texty her k inscenacím Princezna Čárypíše a Než vypluje loď. K několika dalším pak program nebo plakát.

Paralelně s Městským divadlem pro mládež působilo v Praze také **Divadlo mladých pionýrů** založené Václavem Vaňátkem roku 1945. Část souboru tvořili bývalí členové Vaňátkovy recitační skupiny dospívající mládeže tzv. Malé d 41 při divadle Emila Františka Buriana. Část přišla z různých amatérských skupin. Od roku 1947 splynulo s Městským divadlem pro mládež.¹¹ Proto se stal jeho archiv součástí archivu DJW. Obsahuje fotografie, plakáty, programy a výstřižky především k inscenacím uvedeným v sezónách 1945/46 a 1947/48, a návrhy scény od M. Tomka a kostýmů od V. Němotové k inscenaci Malý partyzán (prem. 17. 9. 1945).

Od 1. srpna 1949 působilo v Praze pouze jedno oficiální divadlo pro mládež, a to **Městské divadlo pro mládež**, od sezóny 1953/54 přejmenované na **Divadlo Jiřího Wolkra**.¹² Jeho prvním ředitelem byl v letech 1949–51 herec a dramatik Miloslav Stehlík, poté v sezóně 1951/52 tzv. umělecká trojka složená z členů souboru, v letech 1952–55 režisér Stanislav Vyskočil, 1955–57 režisér Vojta Novák, 1957–74 Vladimír Adámek, 1974–90 herec Karel Richter. Soubor měl svou stálou scénu v Dlouhé ulici, pouze v letech 1972–79 z důvodu rekonstrukce uváděl své hry v Divadle Komedie v Jungmannově ulici. Návštěva DJW se stala nedílnou součástí výuky na základních školách a představení byla organizována tak, aby jedna škola navštívila divadlo dvakrát až třikrát ročně. DJW se tak stalo prostředkem

NOVÉ DIVADLO

(PŘEDSTAVENÍ PRO DĚTI)

Praha II., Václavské n. Stýblova pasáž, tel. 310-26

Pro velký úspěch prodlouženo!

Hraje se po celý březen.
Každou středu o 16. h.
Každou sobotu o 16. h.
Každou neděli o 10. h.

Nejúspěšnější hra moskevského divadla pro děti (1100 repris)

NATAŠA SACOVÁ a S. ROZANOVÁ:

Černoušek a opička.

Překlad: LÍDA ZEMANOVÁ. Režie pohybu: JOŽKA ŠARŠEOVÁ. Hudba: JAN SEIDL. Slova: MÍLA MELLANOVÁ. Texty písníček: IVAN KRÁTKÝ. Scéna a kostýmy: O. SEKORA.

Dobrá černouška	MÍLA MELLANOVÁ	Tlustý běloch	Artur Raus
Nagua	J. ŠARŠEOVÁ	Běloška	Máňa Horáková
Benjo	černouškové Eva Foustková	Malý černoušek	Zdeněk Vnouček
Nožka	L. Stambullová	Tanečnice	Daňa Blahníková
Vumba	Marie Nováková	Clown Pumprlík	Artur Raus
Baiba	černé A. Příbylová	Clown Tajtrík	Vil. Rypka
Oa	bojičky A. Stolžová	Vrchní kuchař čokolády	Artur Raus
Opička	NIKE HONCOVÁ	Eva Foustková	
Černá maminka	Daňa Blahníková	Kuchtičky	M. Horáková
Pštros	Vil. Rypka	Uvážlivý cirkus	L. Stambullová
Náčelník běloch a red. cirkus	Vil. Rypka	Uvážlivý cirkus, prodáváček eskymsk.	

ORCHESTR Devil's Band řed. kap. J. Seidl. Členové orchestru: M. Geisler, F. Geisler, K. Zima, Otta Veselý, J. Holub, J. Hnilík

Představení konají se s vědomím městského školního výboru v Praze, který výnosem č. j. 40241-VI/35 návštěvu dětí doporučuje.

V Praze by nemělo být dítěte, které by nevidělo tuto báječnou hru!

CENY MÍST: sedadla od 2.— do 5.— Kč - křesla 6.— a 7.— Kč.
Hromadným návštěvám školních dětí a spolků 30% slevy.

k výchově dětí a mládeže v duchu idejí komunismu, a to nejen prostřednictvím překladů sovětských her, ale také zásluhou politicky angažované tvorby domácích autorů. Repertoár byl členěn podle věkových skupin, jejichž struktura se během let proměňovala. Objevil se zde dobově poplatný výklad tradičních pohádkových postav, schematické pionýrské a svazácké hry, díla českých i světových klasiků. Od poloviny sedmdesátých let se vedení divadla snažilo o vyhledávání zahraničních i domácích novinek a posílení hudební složky až k žánru muzikálu. Po listopadu 1989 divadlo ztratilo pravidelně organizovaný přísun diváků, odešel ředitel Karel Richter a řada členů hereckého souboru. S nástupem nového ředitele J. Řeřichy bylo divadlo přejmenováno

Černoušek a opička.

- J. Wolkra. Praha: Divadlo J. Wolkra, 1985, s. 16.
- 7 JIRSÍKOVÁ, Nina. *Vzpomínky tanečnice*. Ed. Libuše Hronková. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 185–186.
- 8 HÁJEK, Jiří. *Divadla pro mládež v Praze*. In *Dvacet let divadel pro mládež v Praze*. Praha: Divadlo Jiří Wolkra, 1956, s. nečíslováno.
- 9 HÁJEK, Jiří. *Divadla pro mládež v Praze*. In *Dvacet let divadel pro mládež v Praze*. Praha: Divadlo Jiří Wolkra, 1956, s. nečíslováno.
- 10 MELLANOVÁ, Míla. *Vzpomínka na pražské divadlo pro mládež*. In *Dvacet let divadel pro mládež v Praze*. Praha: Divadlo Jiří Wolkra, 1956, s. nečíslováno.

Doktor Dobráček a zvířátka.

na **Divadlo na Starém Městě** a v jeho čele se do konce roku 1996 vystřídali ještě F. R. Čech a D. Šálková.¹³

Počínaje rokem 1949 divadlo pečlivě shromažďovalo materiály k jednotlivým inscenacím a především systematicky tvořilo obsáhlý fotoarchiv. Téměř ke všem inscenacím existují desítky fotografií (včetně duplikátů), popřípadě také náhledy negativů na fotopapíře. K inscenacím uváděným od roku 1974 téměř systematicky informační list ke hře, pozvánka, plakát, program a výstřižky. Z 80. a 90. let někdy také zápisy z inscenačních porad. Výrazně méně materiálu se začalo archivovat od roku 1991. Poslední složka se vztahuje

k inscenaci *Zahraj to znovu, Same*, která měla premiéru 15. 2. 1996.¹⁴

Navíc jsou v archivu uloženy, kromě materiálu uvedeného výše, texty her k inscenacím *Chudý kejklíř* (14. 11. 1949), *My, pionýři* (7. 3. 1951), *Jak se Honza králem nestal* (15. 12. 1950), *Včelka Bzučalka* (14. 5. 1952). Texty her a další rukopisné materiály týkající se tvorby inscenace *Tři medvíďata* (20. 3. 1950), *Medvěd a víla* (7. 3. 1956), *Podivné příhody pana Pimpipána* (21. 5. 1963). Kostýmní a scénické návrhy obsahují složky k inscenacím *Tři pomeranče* (12. 9. 1949), *Začínáme žít* (4. 11. 1949), *Čuk a Gek* (21. 2. 1953), *Dětský rok* (neinscenováno), *Bajaja* (15. 12. 1956).

Kromě materiálů týkajících se jednotlivých inscenací je do archivu DJW zařazeno také 58 režijních knih Míly Mellanové z 20. a 30. let.¹⁵ Dále sedm režijních knih pro *Vesnické divadlo* z přelomu 40. a 50. let, z nich k *Tylově hře Lesní panna* také návrhy scény a program. Provozní činnost divadla přibližují například mzdové listy souboru DJW svázané v knihách z let 1952, 1967, 1968, 1970, 1972, 1976–1981, soupisy obsazení inscenací z let 1959–1992 (chybí z let 1973, 1974, 1975, do března 1976) a torzo úřední korespondence z let 1949–1952 *Městského divadla pro mládež* s dalšími institucemi. Oproti tomu zdánlivě vágně působí stovky dopisů – zpětné vazby po návštěvě představení – od žáků pražských obecných škol ze 30. a 40. let, někdy doprovázených také dětskými kresbami. Jedná se například o reflexe inscenací: *Černoušek a opička*, *Bratrstvo bílého klíče*, *Všudybyl Pam*, *Čapí mládě*, *Don Quijote*, *O Slunečníku*, *Měsíčníku* a *Větrníku*, *Švec a čert*, *Želva*, *ropucha* a *lesní duch*, *Malý Muk*, *Popelka*, *Serjoža*, *Sněhová královna*.

Systematický sběr materiálu ze 70. a 80. let doplňují plakáty k zájezdům, vícedenní plakátové programy divadla (také ke *Studiu Ypsilon*, které bylo v letech 1980–90 administrativně připojeno k DJW), portrétní fotografie členů souboru, fotografie ze zájezdů, zákulisí a příležitostných akcí v DJW, novinové výstřižky (také z let 1925–1958 svázané v knihách)

11 HÁJEK, Jiří. *Divadla pro mládež v Praze*. In *Dvacet let divadel pro mládež v Praze*. Praha: Divadlo Jiřího Wolkra, 1956, s. nečíslováno.

12 Srov. Heslo *Divadlo Jiřího Wolkra*. In *Česká divadla – encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000, s. 91–93.

13 Podrobněji o repertoáru viz *Letopočet padesát. Sborník studií a dokumentů k padesáti letům Divadla J. Wolkra*. Praha: Divadlo J. Wolkra, 1985.

14 Podle databáze premiér inscenací (Institut umění – Divadelní ústav) uvedlo *Divadlo na Starém Městě* do konce roku 1996 ještě sedm inscenací. K nim se však žádné materiály nedochovaly.

15 Žádná z těchto her nebyla v *Pražském dětském divadle* inscenována. Nabízí se tedy, v rámci podrobného bádání, porovnání titulů her s repertoárem divadla *Uranie* a *Švandova divadla*, kde M. Mellanová působila jako režisérka ještě před založením *Pražského dětského divadla*.

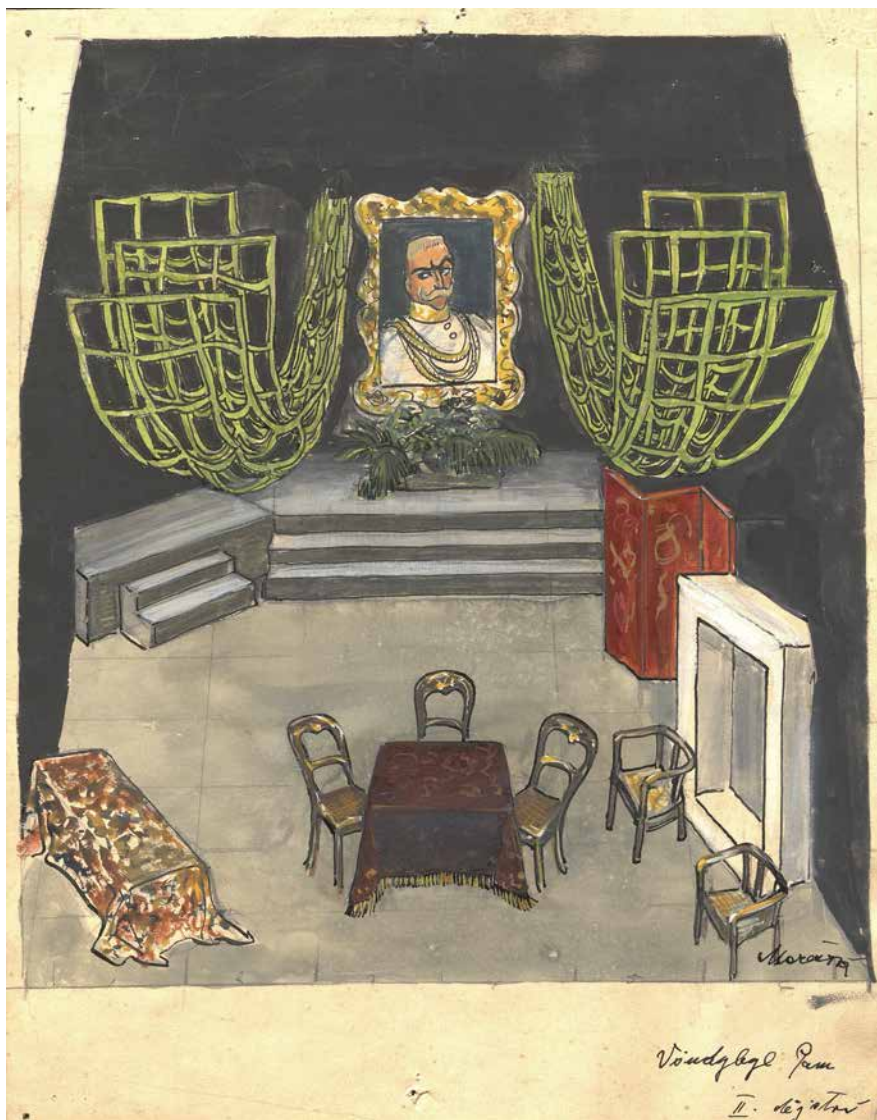
Medvídek bílé břicho. Na fotografii Jožka Šarševá.

divadelní časopisy a propagační materiály ze zájezdů, a to především na Divadelní festival do Moskvy (30. léta) a Divadelní a sportovní festival v Bukurešti (srpen 1953). Nechybí ani zvukové nahrávky Divadla Míly Mellanové na sedmi gramofonových deskách.

Archiv DJW představuje, s ohledem na svou dlouhou historii, poměrně ucelený soubor materiálů. Komplexní materiály, vztahující se k inscenacím převážně z prvních sezón, podávají svědectví o genezi inscenace i o jejím výsledku. V předválečné i válečné atmosféře dostávaly některé z nich hlubší smysl. „Z těchto veselých komedií hudebního a pantomimického rázu poznávaly děti současné problémy třídní, rasové a sociální. ... Mellanová kromě toho mnohé hry upravovala, aby co nejvíce přiblížila českému dítěti jejich myšlenkovou náplň. Lokalizační hry Všudybyl Pam (PAM – zkratka hesla Práce a mír) do českého prostředí změnil se např. boj proti kapitalismu v boj proti nacismu.“¹⁶ Svůj postoj k okupantům podpořila M. Mellanová i tím, že po náhlém uzavření divadla D 41 a deportaci E. F. Buriana a N. Jirsíkové do koncentračního tábora angažovala část souboru D 41.

Systematický poválečný sběr propagačních materiálů a fotografií, průběžně vydávané brožury k výročí DJW, desítky duplikátů pozvánek na premiéry a programů, častokrát ve formě omalováněk nebo nápaditých vystřihovánek pro děti, svědčí o tom, že nepatřilo ve své době na okraj divadelního dění a snažilo se oslovit a přilákat českého diváka všemi způsoby.

Na závěr ještě ocitujme vzpomínku Niny Jirsíkové na zakladatelku divadla: „Míla Mellanová byla zlatý člověk. Její celý život patřil divadlu. Byla sice z bohatých poměrů, ale úplně výjimečně skromná a naprosto oddaná jen svému umění. Díky ní jsme měli v Praze první stále dětské divadlo. Hrávalo se v Hyberské ulici (Komorní divadlo) a jednou jsem s ní na Vinohradech dělala Tylovo Jiříkovo vidění. Zkoušelo se u ní doma a vždy jsem obdivovala její naprostou lhostejnost k tomu, jestli se nějak při zkoušce poškodí překrásný nábytek. Jak milovala děti, tak též milovala zvířata a ti psíci a kočky, kteří škrabali krásné povlaky rokokové garnitury, svědčili o tom, že jí majetek k srdci

nepřirostl. Také divadlo platila ze svého a věru to nebyl podnik výdělečný. Míla dělala v divadle i po okupaci – pracovala se Skupou. Po jeho smrti pak nějaký čas vedla Skupovo divadlo. Já se s Mílou stýkala občas až do její smrti. Mám ještě její dopis asi 10 dní před koncem, kde se stará o to, aby i to její poslední zvířátko – psík – mohl v klidu dožít. Ujala se ho její hospodyně, kterou měla léta jako člena rodiny.“¹⁷

Seznam literatury

- Heslo Divadlo Jiřího Wolkra. In Česká divadla – encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000, s. 91–93.
- Heslo Divadlo mladých pionýrů. In Česká divadla – encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000, s. 104.
- Heslo Pražské divadlo pro mládež. In Česká divadla – encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000, s. 398–399.

Všudybyl Pam. Autorkou scénického návrhu je Milada Marešová.

¹⁶ Dějiny českého divadla IV. František Černý (red.). Praha: Academia, 1983, s. 422.

¹⁷ JIRSÍKOVÁ, Nina. Vzpomínky tanečnice. Ed. Libuše Hronková. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 186.

- Heslo Pražské dětské divadlo. In Česká divadla – encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000, s. 397–398.
- Dějiny českého divadla IV. František Černý (red.). Praha: Academia, 1983.
- HÁJEK, Jiří. Divadla pro mládež v Praze. In Dvacet let divadel pro mládež v Praze. Praha: Divadlo Jiřího Wolkra, 1956, s. nečíslováno.
- JIRSÍKOVÁ, Nina. Vzpomínky tanečnice. Ed. Libuše Hronková. Praha: Národní muzeum, 2013.
- Letopočet padesát. Sborník studií a dokumentů k padesáti letům Divadla J. Wolkra. Praha: Divadlo J. Wolkra, 1985.
- MELLANOVÁ, Míla. Vzpomínka na pražské divadlo pro mládež. In Dvacet let divadel pro mládež v Praze. Praha: Divadlo Jiřího Wolkra, 1956, s. nečíslováno.